

УДК 336.1:[330.8:346]

JEL G20, O16

DOI 10.32782/2786-765X/2024-7-2

Бодаковський В.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2862-5611>

Борисов А.І.

здобувач вищої освіти 3 рівня,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8465-1075>

Луцик О.М.

здобувач вищої освіти 3 рівня,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8682-9140>

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПОТЯСІНЬ

Стаття присвячена теоретико-методичному вивченню фінансового забезпечення як економічної дефініції. Поставлено завдання виявити імпліцитні та експліцитні взаємозв'язки між основними фінансовими категоріями, що дозволило сформулювати пріоритетні положення та напрями гармонізації категоріального апарату фінансової науки. Досліджено наукові праці фінансистів-науковців, які вивчають фінансове забезпечення як явище економіки та різноманітних сфер життєдіяльності суспільства. Виявлено суперечності та альтернативне тлумачення основних фінансових категорій, а це вимагає вивчення суперечливих тлумачень фінансових процесів та взаємозв'язків між учасниками фінансових взаємовідносин. Систематизовано семантичні форми категорії «фінансове забезпечення» на основі базових критеріїв її використання в наукових дослідженнях. Проведено авторську оцінку фінансових категорій та виявлено основні напрями удосконалення забезпечення, формування відмінностей від фінансування та грошових потоків. Актуалізовано статичну та динамічну ознаки фінансів, які мають безпосередній вплив на основні процеси, що притаманні фінансовій системі. Запропоновано авторське визначення фінансового забезпечення як однієї з категорій фінансової науки, яку можна використовувати при дослідженні суб'єктів економіки в умовах глобальних потрясінь.

Ключові слова: фінанси, економічні відносини, фінансові відносини, фінансові ресурси, фінансування, фінансове забезпечення, фінансова система.

Постановка проблеми. Українська економічна система перебуває в умовах глобальних потрясінь, які системно впливають на суверенність суспільства та його роль на міжнародній фінансово-політичній арені. Воєнний стан та виклики, які виникають при агресії росії, створюють потребу у своєчасному переформуванні фінансової системи країни. Адаптація без належної організації сталого розвитку економіки відсутня можливість формування потужних збройних сил та системи захисту суспільства. Сучасні умови реалізації вище зазначених завдань можливі при значному фінансуванні та належній організації механізму фінансового забезпечення як на макро- так і на мікрорівні. Доцільно наголосити на актуальності зміни парадигми фінансових відносин, удосконаленні фінансового права, синергії між законодавчою, виконавчою та судовою владами, постійному моніторингу міжнародного середовища,

формуванні механізму прогнозування потреб держави та своєчасного впливу на іманентність підприємницького середовища України. Вочевидь, відсутність своєчасного фінансового забезпечення в довготерміновій перспективі унеможливить здійснення захисту суверенності українського суспільства в цілому.

Для вирішення основних проблем, які виникають чи можуть виникнути, необхідно сформулювати на основі субсидіарного принципу системне бачення фінансових процесів та категорій. Це вдало покращить правове поле України, дозволить стабілізувати сферу фінансів, забезпечить якісний розвиток системи державного управління й елементів вітчизняної ринкової економіки. Отже, дослідження фінансового забезпечення своєчасне та актуальне, сприятиме якісній розбудові суверенної системи захисту інтересів українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В цілому, проблематиці фінансового забезпечення як категорії фінансової науки присвячені праці зарубіжних та вітчизняних науковців: Н. Бицької, Я. Буздугана [3], О. Васюренка, Л. Васечко [5], В. Венгер [7], Ю. Воробйова [8], О. Заруби, О. Мішук [18], І. Петровської, Д. Клинового [16], О. Кириленко [15], В. Міщенко, А. Мороза [2], В. Опаріна [21], В. Оспіщева [26], В. Осьмірка [22], П. Роуза, М. Савлука, С. Тивончука [24], В. Федосова [4], С. Юрія [25]. Вивчення й оцінка наукового доробку дозволили сформулювати висновок, який свідчить, що фінансове забезпечення як складова фінансової науки потребує подальших досліджень як у науково-організаційному, так і в практичному аспектах. Виявлення консенсусу між фінансистами-науковцями при трактуванні фінансового забезпечення дозволить імплементувати його в правове поле України та виокремити ефективні складові фінансової політики.

Метою статті є удосконалення теоретико-правового розуміння фінансового забезпечення як складової фінансової системи та його визначення із врахуванням специфіки життєдіяльності українського суспільства, що дозволить сформувати ефективний механізм управління економікою країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до проведених нами досліджень основних фінансових категорій та дефініцій, які є об'єктом аналізу в працях відомих фінансистів-науковців, вважаємо, що «фінанси», насамперед, сприймаються як правова категорія в межах вітчизняного законодавства [1]. Вчені, які працюють в сфері економічної діяльності суспільства розглядають «фінанси» з позиції явища, що наявне в економічній системі країни. Поширена розподільча концепція для представників фінансової науки, а макроекономічне сприйняття фінансів як елемента системи державного управління розповсюджене серед представників наукових шкіл, що досліджують фінансове право. Наша стаття присвячена питанням синергії між правовим та економічним аспектом фінансових категорій, що дозволяє сформувати своєчасні та дієві пропозиції удосконалення фінансових відносин в Україні та імплементувати їх в правове поле суспільства. Виходячи з наших попередніх аналізів для розуміння фінансового забезпечення необхідно зазначити, що фінанси як явище виникають внаслідок реалізації фінансових відносин та ґрунтуються на розподільчо-перерозподільчих процесах внаслідок специфічної

діяльності держави та наявних законодавчих і правових норм, які сформовані історично й за вимогою кон'юнктури середовища.

Між дефініціями фінанси, фінансові відносини, фінансування та фінансове забезпечення присутня комплікація та імпліцитний характер їх розуміння. Попередні наші дослідження дозволили виявити різновекторність в трактуванні основних фінансових категорій [2, с. 65–70]. Це створює складності для системи державного управління фінансовою системою країни. Вважаємо, що фінансові відносини є економіко-правовою основою для реалізації фінансування, яке, в свою чергу, дозволяє виявити суть та якість фінансового забезпечення.

Фінансові відносини безпосередньо пов'язані з юридичним підтвердженням розподілу чи перерозподілу фінансових ресурсів в межах держави чи на міжнародному економічному середовищі, закріплюють між суб'єктами їх права та обов'язки, формують механізми гарантування та страхування майбутніх результатів діяльності.

Серед представників фінансової науки та фінансового права присутні чимало позицій до розуміння фінансового забезпечення. Доречно наголосити, що більшість вчених трактують зазначену фінансову категорію з макроекономічної позиції, а саме як складову фінансового механізму, який безпосередньо пов'язаний з фінансовою системою країни. Яскравим представником такого наукового напрямку є С. Юрій, який у своїх працях фінансове забезпечення ототожнює з методом механізму [25, с. 40]. За нашим переконанням така позиція не дозволяє повністю охопити смислове та семантичне розуміння фінансової категорії, адже в економічній системі присутній мезо- та мікрорівні, яким фінансове забезпечення як фінансове явище притаманне та використовується для системи управління фінансовими процесами з метою виявлення недоліків та потенціалу фінансового середовища.

Я. Буздуган підтримує наукову позицію С. Юрія та у своєму науковому доробку також вважає фінансове забезпечення методом фінансового механізму, з допомогою якого формують і використовують фонди коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти розвитку суспільства [3]. З нашої точки зору, авторське визначення не охоплює оцінку характеристику фінансової категорії, присутнє ототожнення з фінансуванням, яке є самостійним явищем фінансових відносин. Наскрізний характер фінансів, на нашу думку, має бути вмонтований в категоріальний

апарат та не вносити суперечності в архітектуру основних категорій фінансової науки. Фінансове забезпечення як категорія фінансів має містити комплементарний характер та можливість імплементуватися в фінансові парадигми як макро- так і мікрорівнів.

В. Оспіщев стверджує, що фінансове забезпечення є одним із двох основних методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток поряд із фінансовим регулюванням [26, с. 59]. Аберация зазначеної фінансової категорії, яка присутня в наукових працях вченого, не враховує особливості, механізм реалізації та відмінності. Наявне розмивання суті та властивостей дефініції, що не дозволяє її ідентифікувати як окрему складову фінансових відносин й імплементувати в фінансово-правове середовище суспільства.

На думку Л. Васечко фінансове забезпечення – це система джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства [5]. Частково погоджуємося з автором, адже на підставі нашого вивчення дефініції «фінанси» ми дійшли висновку, що зазначена категорія є явищем наступного порядку після фінансування. Проекція «системи» на фінансове забезпечення є спірним, адже не дозволяє компонувати таке визначення із фундаментальними проявами фінансових відносин. Декомпозиція категорії, вважаємо, при такій науковій позиції, не можлива в належній мірі для пояснення фінансових процесів, які реалізуються в сегментах економіки чи на різних її рівнях.

Як складову фінансового механізму та метод фінансового впливу на розвиток економіки, ідентифікують фінансове забезпечення І. Петровська та Д. Клиновий [16, с. 23]. Підхід вчених містить організаційну та системну складову фінансового явища, що не дозволяє виявити характерні особливості та відмінності від фінансування, дослідити механізм реалізації, кількісні й якісні ідентифікатори реалізації фінансових відносин, ефективність прийнятих управлінських рішень чи фінансової політики загалом.

Відомий вчений-фінансист О. Василик вважає фінансове забезпечення визначеним законодавством сукупність заходів, спрямованих на створення фінансової бази для досягнення певних цілей [6]. Погоджуємося, що фінансові процеси перебувають у синергії з правовим полем, адже без відповідного закріплення у фінансовому праві не можливо виявити фінансові відносини, ідентифікувати їх та здійснити належні процедури з управління та контролю. Спірним є використання визначення «фінансова база» як елемента

фінансової науки. Вважаємо що достатня величини фінансових ресурсів у сфері впливу управлінця фінансовими ресурсами не може бути ознакою ефективного фінансового забезпечення економічної системи країни чи її окремих суб'єктів. Фінансова база може свідчити про можливість досягнення визначеної мети чи поставлених цілей, але процеси фінансування потенційно, в разі виникнення непередбачуваних обставин, унеможливають результативність діяльності.

О. Кириленко розглядає фінансове забезпечення через призму методів фінансового механізму, виділяючи основні його форми: 1) бюджетне фінансування (як надання бюджетних коштів на безповоротних засадах); 2) кредитування (як надання коштів на принципах поворотності, платності, строковості і забезпеченості); 3) самофінансування (відшкодування видатків за рахунок власних джерел). Принцип самофінансування допускає залучення кредитних ресурсів; 4) оренда (лізинг) (передача майна у користування за певну плату і на певний строк); 5) інвестування (процес вкладання грошей в ті чи інші об'єкти з розрахунком на збільшення їх вартості, а також отримання додаткового доходу) [15, с. 42]. На наш погляд, вище описане наукове судження дозволяє частково виявити основні складові фінансової дефініції. Відсутнє системне комплексне бачення забезпечення як категорії фінансової науки. Визначення значно б виграло від присутності в семантичному конструкті основних характерних ознак і властивостей категорії. Розгляд через призму фінансового механізму вмонтовує фінансове забезпечення в системні процеси, а це не дозволяє розглянути його як самостійне явище. Визначення автора значно б виграло від присутності основних елементів опису фінансового явища, які дозволяють уніфікувати його використання як елемента фінансової науки чи фінансового права.

У науковому доробку В. Венгер зазначено, що фінансове забезпечення регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке може здійснюватися у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Різні форми фінансового забезпечення виконують на практиці одночасно через установлення характерного для певного етапу розвитку суспільства співвідношення між ними [7]. За нашим переконанням використання системного погляду на забезпечення дозволяє виявити його місце та роль в функціонуванні економіки країни. Перевагою авторського визначення є, з одного боку, імплементация фінансових відносин у систему

управління на макрорівні, але, з іншого боку, не дозволяє охопити фінансове забезпечення як самостійну фінансову дефініцію в процесі дослідження функціонування фінансової системи, ринків, державних фінансів чи фінансової діяльності підприємств. Присутність трьох форм системи функціонування фінансових взаємовідносин, за нашим переконанням, надає можливість описати макрорівень фінансової системи, але не є достатньо адаптованим для пояснення фінансових взаємовідносин на рівні суб'єктів господарювання чи фізичних осіб.

Комплексний аналіз фінансового забезпечення як підсистеми фінансового механізму, що характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти розвитку суспільства здійснив В. Опарін. Науковець стверджує у своїх наукових працях, що зазначена фінансова категорія «реалізується на основі відповідної системи фінансування, котре може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування, які використовуються на практиці одночасно» [21, с. 56]. Вчений є прихильником макроекономічного й системного поглядів в дослідженні фінансового забезпечення, що унеможливує його належне використання при дослідженні фінансів підприємств, домогосподарств чи страхування. Віднесення забезпечення до сфери механізму не дозволяє виявити його основні ознаки, провести декомпозицію фінансових явищ чи виявити основні чинники, які впливають на фінансування як категорію вищого порядку. Фінансова наука значно б виграла від чіткого розмежування між такими категоріями як фінансування, фінансове забезпечення, фінансовий результат. Присутня імпліцитна колаборація в фінансовій науці між явищами фінансової сфери свідчить про різновекторне розуміння фінансових процесів та відсутність в консенсусі при формуванні категоріального апарату фінансової науки.

М. Галабурда у своїх наукових дослідженнях під фінансовим забезпеченням розуміє економічні відносини між державою і суб'єктами господарювання стосовно мобілізації фінансових ресурсів домогосподарств, фірм, держави та зовнішніх запозичень у процесі реалізації соціальних і економічних цілей розвитку суспільства [9]. Підтримуємо судження автора в частині віднесення забезпечення до відносин, що вдало охоплює усі сфери життєдіяльності суспільства та сприяє дослідженню фінансових явищ з різноманітних позицій, виявити імпліцитні чинники, які впливають на його результативність та

взаємозв'язки між суб'єктами економічної системи країни. Об'єктний підхід науковця до фінансових процесів дозволяє виокремити основні семантичні властивості фінансових дефініцій та описати їх предметно.

Фінансове забезпечення як систему заходів із забезпечення економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування розглядає фінансове забезпечення О. Міщук [18, с. 9]. На наше глибоке переконання, таке тлумачення фінансової категорії є дискусійним, оскільки вона не є виключно складовою динамічних процесів. Фінанси як наука характеризує нероздільний взаємозв'язок між статикою та динамікою. Отже, науковий доробок вченого потребує подальшого вдосконалення в частині імплементації статичних ознак фінансового забезпечення та виявлення його місця в архітектурі фінансових відносин. За нашим переконанням авторське визначення є вдалим, містить ознаки уніфікації фінансових знань та їх адаптації до вимог сучасних наукових досліджень, але не є достатнім для опису фінансових явищ, які пов'язані з формуванням, розподілом і перерозподілом фінансових ресурсів.

Ю. Голуб стверджує, що фінансове забезпечення є сукупністю заходів та умов, що сприяють сталому функціонуванню і розвитку суб'єкта господарювання шляхом покриття його витрат фінансовими ресурсами (з внутрішніх і зовнішніх джерел внаслідок здійснення руху таких ресурсів) залежно від обсягу виробництва та його фінансового становища [10]. Науковець не визначає, які саме заходи та умови є складовими процесів, що можна віднести до забезпечення. Відсутня ідентифікація суб'єктів, які реалізують фінансову діяльність чи гарантують її якісні і кількісні показники. Загалом, судження автора прийнятні для виявлення фінансового забезпечення як категорії фінансової науки. Потребує подальшого удосконалення статична частина парадигми вченого-фінансиста, а саме ідентифікація основних ознак, характерних рис та мети забезпечення в процесі реалізації фінансових відносин.

Запропоноване визначення О. Москалем вдало вирізняється від загальноприйнятого напряму до трактування фінансового забезпечення. Науковець зазначає, що фінансова категорія, яка аналізується є сукупністю економічних відносин, які виникають у процесі пошуку, залучення та ефективного використання фінансових ресурсів [19, с. 6]. Динамічна ознака фінансового забезпечення описана комплексно. Статичний елемент фінансової категорії не набув наукової ідентифікації та

не є імплементований. На підставі судження О. Москаля можемо стверджувати, що зазначене формулювання забезпечення не може бути імплементоване у фінансове право чи використане для уніфікації здобутків фінансової науки. Відсутність предметної декомпозиції фінансових явищ, які пов'язані з фінансуванням, не дозволяють сформулювати самостійну категорію та надати їй науково-правового статусу в процесі її використання теоретиками чи практиками.

О. Гривківська стверджує, що фінансове забезпечення діяльності підприємств передбачає ефективне формування та найраціональніше використання фінансових ресурсів, що є неможливим без оптимального поєднання складових фінансового забезпечення, а саме: самофінансування, кредитування та цільового фінансування [11]. Розгляд фінансової категорії з позиції фінансів підприємств є вдалим але не сприяє його адаптації для макrorівня чи дослідження фінансової системи країни в цілому. Системна характеристика забезпечення дозволяє виявити основні ознаки забезпечення з позиції динаміки. Вдалим є акцент на ефективності як основному елементі, що створює передумови для подальшого вдосконалення розуміння зазначеного явища та виявлення відмінностей від фінансування та фінансових відносин. На нашу думку, ефективність пов'язана не тільки з процесами формування чи використання, а дозволяє реалізувати поставлені перед суб'єктом економічної системи завдання. Такі складові як самофінансування, кредитування чи цільове фінансування не є єдиними інструментами фінансування, що дозволяють на практиці реалізацію фінансового забезпечення. Обмежувати фінансову категорію зазначеними складовими, на наше глибоке переконання, недоцільно, адже це обмежує сферу правового використання чи дослідження фінансової категорії.

Необхідно розглянути судження відомого вченого-фінансиста В. Федосова, який запропонував визначення фінансового забезпечення як системи джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфери [4, с. 49]. Погоджуємося з думкою науковця, що забезпечення тісно пов'язане з фінансуванням і є незалежною фінансовою категорією. Підтримуємо імплементацию в семантичний конструкт категорії джерел і форм фінансування без їх кодифікації, що дозволяє адаптувати судження В. Федосова до різних сфер і рівнів досліджень фінансової системи країни. Наголошуємо, що системний підхід актуальний при управлінні макроекономічними процесами, а на мікроекономічному

рівні виникає виключно потреба у взаємодії з економічною системою та формуванні ефективного механізму фінансового забезпечення в довготерміновій перспективі.

Професор Ю. Воробійов розглядає фінансове забезпечення на рівні суб'єктів підприємництва, як систему методів, форм, способів, інструментів та схем формування і використання фінансових ресурсів для виконання основного завдання фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва [8, с. 46]. На нашу думку, авторське визначення не забезпечує повноцінну ідентифікацію усіх процесів, які притаманні забезпеченню та не охоплює явні та неявні взаємозв'язки між суб'єктами фінансових відносин, що дозволяють реалізувати поставлені цілі перед фінансистами-управлінцями. Вдалим є акцент на системній складовій та інструментах фінансової науки, які дозволяють здійснювати фінансове забезпечення. Вважаємо, що визначення вдало виграло б при імплементации в семантичний конструкт основних відмінностей між фінансуванням та забезпеченням.

Науковець С. Тивончук при дослідженні агропромислового виробництва запропонував авторське визначення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Він стверджує, що це такий рівень забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами, який гарантує стабільний розвиток і зростання економіки та соціальної сфери, створення гарантій їх конкурентоспроможної підприємницької діяльності [24, с. 123]. Доцільно наголосити, що акцент на результаті фінансового забезпечення є вдалим але не дозволяє в повній мірі зрозуміти його як фінансову категорію, її зв'язок з фінансуванням, фінансовою системою та її інфраструктурою. Спірним є ознака гарантування якісної зміни соціоекономічних процесів країни, адже в середовищі, яке динамічно розвивається та є віктимним до фінансових криз, про що свідчить історична ретроспектива, будь-які гарантії є сумнівними та шкідливими для здійснення діяльності на їх основі.

У наукових працях Ю. Жукової фінансове забезпечення трактується як один з двох методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток, який реалізується на основі відповідної системи фінансування та може здійснюватися у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування [12]. Насамперед, необхідно підкреслити, що не усі методи фінансування імплементовані в фінансове визначення. «Вплив» як семантична складова фінансової категорії притаманний для визначення фінансової

політики, а це розмиває розуміння відмінностей між забезпеченням і політикою. Спірним є взаємозв'язок між зазначеною категорією та соціально-економічним розвитком. Адже не завжди досягнення цілей фінансиста при управлінні фінансовими процесами впливає на якісні зміни на макрорівні фінансової системи. Діяльність окремих суб'єктів економіки країни може бути шкідливою для суспільства загалом, а для ринків чи суб'єкта підприємництва приносити позитивні фінансові результати внаслідок належного фінансового забезпечення його підприємницьких проектів.

М. Забаштанський стверджує, що фінансове забезпечення – це відносини з приводу формування та розподілу обсягу фінансових ресурсів, достатніх для виконання виробничих завдань, інвестиційно-інноваційного розвитку та підтримки фінансової стійкості суб'єктів господарювання [13]. Погоджуємося з визначенням вченого. На рівні фінансів підприємств зазначена фінансова категорія описана комплексно та системно. Вважаємо вдалим використання основних видів діяльності суб'єкта підприємництва для опису забезпечення. Фінансові ресурси, наголошуємо, не є єдиним джерелом при реалізації фінансування чи фінансового забезпечення, що можна пояснити їх попереднім формуванням з подальшим використанням фондів фінансових ресурсів. Грошові кошти при належній організації фінансових процесів також можуть виступати важливим джерелом реалізації фінансових цілей. За нашим переконанням, розуміння фінансової категорії, яка досліджується, залежить від позиції та напряму досліджень. Сфера економіки, її рівень та галузі мають вплив на трактування забезпечення.

У працях відомого вченого А. Загороднього фінансове забезпечення описується як забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва і переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій тощо [14]. Автор імплементує фінансові ресурси як вимір та характеристику обсягів фінансового забезпечення, що в умовах глобальних потрясінь не завжди дозволяє провести його аналіз. Нагадаємо про бартер як явище, що нівелює основні ознаки фінансів та деструктивно впливає на реалізацію процесів формування, розподілу та перерозподілу ВВП, суспільного блага та національного багатства. З одного боку, забезпечення може бути належне, з іншого, недостатнє, але відсутність основних його характерних ознак розмиває межі між фінансовими категоріями. Доцільно,

на наше переконання, судження автора в подальшому вдосконалити для покращення результативності фінансової науки. А. Загородний при формуванні зазначеної фінансової категорії підтримує макроекономічний напрям фінансів, що не дозволяє використати його науковий доробок для оцінки мікроекономічного рівня економічної системи країни.

І. Козій зазначає, що фінансове забезпечення є формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм, що дає змогу створити такі обсяги фінансових ресурсів господарської діяльності, від яких підприємство мало б змогу функціонувати не тільки безбитково, а й підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати економіку країни загалом [17]. Погоджуємося з визначенням вченого в частині ідентифікації основних ознак забезпечення, його механізму та мети реалізації. Результат наукового доробку значно б виграв при імплементатії грошових ресурсів, ВВП, суспільного блага та національного багатства як основних індикаторів руху грошових коштів в межах економічного простору, до якого дотичне суспільство. Наголошуємо, що в умовах глобальних потрясінь індикатори формування, розподілу та перерозподілу вартості можуть змінюватися, а суб'єкти економіки користуються виключно актуальними, доступними та зручними інструментами фінансового середовища, в якому функціонують.

У результатах наукових досліджень Д. Нехайчук зазначено, що фінансове забезпечення – це система заходів, що забезпечує формування відповідних обсягів фінансових ресурсів та їх ефективного використання на певній території суб'єктами господарювання та державою за допомогою вдосконаленого фінансового механізму [20]. Підтримуємо наукову позицію автора, яка, на нашу думку, вдало визначає основні особливості забезпечення та мету його здійснення. Фінансові ресурси як індикатор фінансових потоків є дискусійним і потребує подальшого аналізу. Спірним є актуалізація фінансового механізму як основного гаранта реалізації фінансового забезпечення. Прослідковується макроекономічна позиція науковця в процесі досліджень основних категорій фінансової науки.

В. Осьмірко стверджує, що фінансове забезпечення є сукупністю економічних відносин, що виникають із приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки [22]. Імплементатія відносин в пояснення

забезпечення, на нашу думку, є вдалим. Управлінський погляд на фінансові процеси дозволяє його виявити але не дає цілісного системного пояснення фінансової категорії, її відмінності від ругу грошових коштів чи фінансування. Відсутній комплексний погляд на роль забезпечення в архітектурі понятійного апарату фінансової науки.

Фінансове забезпечення, на думку Н. Стасюк, є покриттям затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою [23]. Вважаємо за доцільне наголосити на відсутності чітких ознак забезпечення, які дозволять виявити відмінності від фінансування чи руху грошових коштів. З одного боку, ідентифікація фінансової категорії не містить суперечливих ознак, а з іншого боку, занадто розширені межі трактування, що не дозволяє формувати чіткі межі між явищами фінансової науки.

Відповідно до наших досліджень, фінансове забезпечення ідентифікуємо як фінансову категорію яка характеризує фінансові відносини, що реалізуються суб'єктами економіки з метою організації фінансування в межах фінансової системи. Основними складовими зазначеної дефініції, на нашу думку, є власний для управлінської системи механізм організації формування, розподілу та перерозподілу вартості. Він формується на основі імпліцитних та експліцитних елементів фінансової системи, її інфраструктури та фінансового механізму. Наголошуємо, що на наше глибоке переконання, забезпечення складається з блоків: 1) правового середовища (основним чинником є імперативність); 2) фінансового середовища (доступність інструментів фінансової системи, зокрема самофінансування, кредитування тощо);

3) організаційного середовища (системи управління, а саме оцінки, прогнозування та організації автоматичної саморегуляції фінансових процесів); 4) інституційної складової фінансування (мети та завдань фінансування, фінансових традицій та норм, правил та цінностей, які формують наслідки для управлінців фінансовим забезпеченням при прийнятті відповідних рішень); 5) суб'єктів фінансово-економічних взаємовідносин. Вважаємо, що основна мета фінансового забезпечення – організація належного фінансування (явних процесів), страхування (від непередбачуваних результатів діяльності в умовах нестабільного середовища) та інвестування (розвитку) діяльності суб'єктів економіки.

Висновки. На основі проведеного аналізу наукових здобутків вчених-фінансистів, можемо стверджувати про різноманітне тлумачення категорії «фінансове забезпечення». Переважно судження вчених містять фінансові ресурси як основу ідентифікації фінансових відносин суб'єктів економіки чи держави. Присутня адаптація дефініцій фінансової науки до сфер економічної системи, які унеможливають уніфікацію основних категорій та фінансових явищ. Необхідно наголосити на специфічних особливостях економічної системи в цілому, фінансової системи, галузей чи окремих суб'єктів економіки які впливають на розуміння забезпечення як явища. Адаптують його змістовність та смисловий конструкт до критеріїв проведених наукових досліджень. Це негативно впливає на розуміння суті, ролі, змісту, складових і динамічних ознак фінансових категорій загалом. Потребує подальших теоретико-методологічних досліджень та формування консенсусу між представниками фінансової науки.

Бібліографічний список

1. Бодаковський В.Ю. Змістовне навантаження іманентності науки «фінанси» з погляду фінансового права. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-139>
2. Бодаковський В.Ю. Концептуалізація інфраструктури фінансової системи на основі її динамічних і статичних ознак. *Управління змінами та інновації*. 2024. № 9. С. 65–75 URL: <http://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/128>.
3. Буздуган Я. Поняття, принципи, форми фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні. *Віче*. 2008. № 9–10. С. 26–28.
4. Федосов В. та ін. Бюджетний менеджмент : підручник / за заг. ред. В. Федосова. Київ : КНЕУ, 2004. 864 с.
5. Васечко Л. Співвідношення понять «фінансовий механізм», «механізм фінансування», «фінансове забезпечення», «фінансове регулювання». *Вісник Львів. ун-ту. Сер. : Економіка*. 2009. Вип. 41. С. 103–107.
6. Василик О.Д. Теорія фінансів : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2005. 480 с.
7. Венгер В.В. Фінанси : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 427 с.
8. Воробйов Ю.М. Фінансове забезпечення розвитку санаторнокурортних закладів. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2012. № 3. С. 46–49.
9. Галабурда М. К. Фінансове забезпечення економічної політики в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01. Київ : 2003. 278 с.

10. Голуб Ю.О. Кредитна складова фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Харків, 2011. 20 с.
11. Гривківська О.В. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2004. № 2. С. 12–15.
12. Жукова Ю.М. Макроекономічний механізм фінансування науки в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01. Київ, 2000. 15 с.
13. Забаштанський М.М. Фінансове забезпечення комунальної сфери : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2009. 21 с.
14. Загородний А.Г. Фінансовий словник. Львів : Центр Європи, 1997. 471 с.
15. Кириленко О.П. Фінанси (Теорія і вітчизняна практика) : навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2002. 212 с.
16. Кленовий Д., Петровська І. Фінанси : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ. 2002. 300 с.
17. Козій І. С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18 (9). С. 223–229.
18. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання : теоретичний аспект. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 2. С. 9–12.
19. Москаль О.І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. : 08.04.01. Київ, 2001. 16 с.
20. Нехайчук Д.В. Фінансове забезпечення розвитку підприємств водогосподарського комплексу регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Одеса, 2008. 23 с.
21. Опарін В. Фінанси (Загальна теорія) : Навч. посібник. 3-тє вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 240 с.
22. Осьмірко І. В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування. *Бізнес Інформ*. 2012. № 7. С. 47–49.
23. Стасюк Н.Л. Фінанси : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2008. 256 с.
24. Тивончук С.В., Тивончук Я.О. Сучасний стан фінансового забезпечення агропромислового виробництва. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит»*. 2013. № 1. С. 121–128.
25. Юрій С.І., Кізіма Т.О., Злепко М.П., Тріпак М.М. Фінанси: вишкіл студій: навч. посіб. / За заг. ред. д. е. н., проф. С. І. Юрія. Тернопіль : Картбланш, 2002. 357 с.
26. Фінанси: Навч. посіб. / За ред. В. І. Оспіщева. Київ : Знання, 2006. 415 с.

References

1. Bodakovskyy V. (2024) Zmistovne navantazennya imanentnosti nauku finansu z poglady finansovogo prava [Substantial loading of the immanence of the science of “finance” from the point of view of financial law]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-139>
2. Bodakovskyy V. (2024) Kontseptyalizatsia infrastruktury finansovoyi sustemu na osnovi yiyi dunamstchnuh I statichnih oznak [Conceptualization of the infrastructure of the financial system based on its dynamic and static features]. *Upravlinnya zminamu ta innovatsii – Change management and innovation*, vol. 9, pp. 65–70.
3. Buzduhan Ya. (2008) Poniattia, pryntsyipy, formy finansovoho zabezpechennia okhorony zdorovia v Ukraini [Concepts, principles, forms of financial provision of health care in Ukraine], *Viche*, vol. 9–10, pp. 26–28.
4. Fedosov V. (2004) *Biudzhetni menedzhment* [Budget management]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
5. Vasechko L. (2009) Spivvidnoshennia poniat “finansovyi mekhanizm”, “mekhanizm finansuvannia”, “finansove zabezpechennia”, “finansove rehuliuвання” [Correlation of the concepts “financial mechanism”, “financing mechanism”, “financial support”, “financial regulation”]. *Visnyk Lviv. yn-tu, Ser. Ekonomika-Visnyk Lviv. yn-tu Ser.: Economy.*, vol. 41, pp. 103–107.
6. Vasylyk O. D. (2005) *Teoriia finansiv: navch. posibnyk* [Theory of finance: teaching. manual]. Kyiv : TsUL. 480 p. (in Ukrainian)
7. Venher V. V. (2009) *Finansy: navch. posibnyk* [Finances: education manual]. Kyiv: TsUL, 427 p. (in Ukrainian)
8. Vorobiov Yu. M. (2012) Finansove zabezpechennya rozvutky sanatornokyrortnih zakladiv [Financial support for the development of sanatoriums]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii-Scientific bulletin: Finances, banks, investments*, vol. 3, pp. 46–49.
9. Halaburda M. K. (2003) *Finansove zabezpechennia ekonomichnoi polityky v Ukraini* [Financial support of economic policy in Ukraine], Ph.D. Thesis of dissertation, 08.01.01, Kyiv, 278 p. (in Ukrainian)
10. Holub Yu. O. (2011) *Kredytna skladova finansovoho zabezpechennia diialnosti subiektiv hospodariuvannia* [The credit component of financial support for business entities], Abstract of Ph.D. dissertation, 08.00.08, Kharkiv, 20 p. (in Ukrainian)
11. Hryvkivska O. V. (2004) *Teoretychni pidkhody do vyznachennia finansovoho zabezpechennia diialnosti pidpriemstv* [Theoretical approaches to determining the financial support of enterprises]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, vol. 2, pp. 12–15.

12. Zhukova Yu. M. (2000) *Makroekonomichniy mekhanizm finansuvannia nauky v Ukraini* [Macroeconomic mechanism of funding of science in Ukraine], Abstract of Ph.D. dissertation, 08.01.01, Kyiv, 15 p. (in Ukrainian)
13. Zashchanskiy M. M. (2009) *Finansove zabezpechennia komunalnoi sfery* [Financial support of the communal sphere]. Abstract of Ph.D. dissertation, 08.00.08, Irpin, 21 p.
14. Zahorodnyi A. H. (1997) *Finansovi slovnyk* [Financial dictionary]. Lviv: Tsentr Yevropy. 471 p. (in Ukrainian)
15. Kyrylenko O. P. (2002) *Finansy (Teoriia i vitchyzniana praktyka)* [Finances: Theory and domestic practice]. Ternopil: Aston. (in Ukrainian)
16. Klenovi D., Petrovska, I. (2002) *Finansy* [Finances]. Kyiv: TsUL (in Ukrainian)
17. Kozii I. S. (2008) Mistse i znachennia finansovoho zabezpechennia v strukturi finansovoho mekhanizmu [The place and importance of financial support in the structure of the financial mechanism]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific bulletin of NLTU of Ukraine*, vol. 18 (9), pp. 223–229.
18. Mishchuk O. V. (2011) Finansove zabezpechennia ekonomichnogo zrostannya: teoretichnyi aspekt [Financial support for economic growth: theoretical aspect]. *Finansy, banky, investytsii – Finance, banks, investments*, vol. 2, pp. 9–12.
19. Moskal O. I. (2001) *Finansove zabezpechennia rozvutky agropromuslovogo vurobnytstva regiony (na materialakh Chernivetskoï oblasti)* [Financial support for the development of agroindustrial production of the region (on the materials of Chernivtsi region)]. Phd Thesis, Economy, Kyiv. (in Ukrainian)
20. Nekhaichuk, D. V. (2008) *Finansove zabezpechennia rozvutku pidpriemstv vodohospodarskoho kompleksu rehionu* [Financial support for the development of enterprises of the water management complex of the region]. Abstract of Ph.D. dissertation, 08.00.08, Odesa, 23 p. (in Ukrainian)
21. Oparin V. (2002) *Finansy (Zahalna teoriia)* [Finances: theory]. Kyiv: KNEU (in Ukrainian)
22. Osmirko I. V. (2012) Systema finansovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvutku: poniattia, struktura ta pryntsyipy funktsionuvannia [The system of financial support for innovative development: concepts, structure and principles of operation]. *Biznes Inform-Biznes Inform*, vol. 7, pp. 47–49.
23. Stasiuk N. L. (2008) *Finansy: navch. posib.* [Finances: education manual]. Vinnytsia: VNTU. 256 p. (in Ukrainian)
24. Tyvonchuk S. V., Tyvonchuk, Ya. O. (2013) Sychasnuy stan finansovoho zabezpechennia agropromuslovogo vurobnytstva [The current state of financial support of agroindustrial production]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriya "Finansy i kredyt" – Bulletin of the Sumy National Agrarian University. "Finance and credit" series*, vol. 1, pp. 121–128.
25. Yurii S. I., Kizyma T. O., Zlepko M. P. and Tripak M. M. (2002) *Finansy*. [Finances]. Ternopil: Kartblansh. (in Ukrainian)
26. Ospishchev V. I. (2006) *Finansy* [Finances]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 31.10.2024

Volodymyr Bodakovskyy

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2862-5611>

Andrii Borysov

PhD Student,
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8465-1075>

Oleh Lutsyk

PhD Student,
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8682-9140>

THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS OF FINANCIAL SECURITY OF ECONOMIC SUBJECTS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBAL SHOCKS

The article is devoted to the theoretical and methodological study of financial support as an economic definition. The task was set to identify implicit and explicit relationships between the main financial categories, which made it possible to form priority provisions and directions for harmonization of the categorical apparatus of financial science. Scientific works of financiers-scientists who study financial support as a phenomenon of the economy and

various spheres of life of society have been studied. Contradictions and alternative interpretations of the main financial categories have been identified, and this requires the study of conflicting interpretations of financial processes and relationships between participants in financial relationships. Therefore, the main **objective** of research was to improve the theoretical and legal understanding of financial support as a component of the financial system and its definition, taking into account the specifics of Ukrainian society, which will allow for the formation of an effective mechanism for managing the country's economy. The research **methods** that allowed for obtaining key results consisted of primary scientific tools, such as systematic and comparative analysis, as well as synergistic meta-analysis. The main **results** of the study are the systematization of the semantic forms of the category "financial support" are systematized based on the basic criteria for its use in scientific research. An author's assessment of financial categories was carried out and the main directions for improvement of provision, formation of differences from financing and cash flows were identified. As a result of the analysis of many works of financial scientists, a macroeconomic view and a systemic approach that gravitates towards the financial mechanism, which makes unification of financial categories impossible, has been revealed. On the basis of the obtained results, it is proposed to carry out the formation of the architecture of the categories of financial science and to identify the relationships between them. The author's vision of the financial support category was formed on the basis of the analysis of the scientific work of scientists, which constitutes **scientific novelty**. A step-by-step analysis of the concept of financial provision as a component of the paradigm of the financial system was carried out, which will allow further implementation of the categorical apparatus not only in the conditions of macroeconomic research or analysis, but will also contribute to the correct and timely study of microeconomic processes that form the basis of the development of society in the conditions of dynamic development and global upheavals. The static and dynamic features of finance, which have a direct impact on the main processes inherent in the financial system, have been updated. The author's definition of financial support is proposed as one of the categories of financial science, which can be used in the research of economic subjects in conditions of global shocks. What allows us to assert the **practical significance** of scientific research, its relevance for the formation of the financial management system at the macro and micro levels.

Keywords: finance, economic relations, financial relations, financial resources, financing, financial support, financial system.